

Převrat (zlom) 1989

Přibližný rozvrh přednášky v Osteuropa-Institutu 25. 6. 1993:

Co se stalo nikdo nepředvídal proč hledat příčiny (že by je nikdo dříve neznal? Otázka je nesprávně nebo alespoň jednostranně kladena. Jak jinak lze otázku položit? Takto: jaký smysl má to, co se stalo? Co nám to ne-li říká, tedy napovídá, čeho to je znamením? To je stará otázka po „znamení časů“.

Co si od této otázky můžeme slibovat? Jak jí vůbec máme rozumět? Toynbee a metoda „challenge and response“ (výzva a odpověď) když šlo o relativně prudké změny v životě celých civilizací.

Nemůže být tato náhlá a pronikavá změna také znamením čehosi většího, než si připouštíme? Co se to vlastně zhroutilo? A zhroutilo se to teprve nyní?

Nutnost dávat si dohromady věci, které jakoby vůbec dohromady nepatřily. Naše předsudečnost a také slepota. Co znamenala ona velká masová hnutí, jež byla jednou nazývána fašismem, jindy nacismem, jindy komunismem nebo rovnou stalinismem? Nepřijdou další?

Jak reagují politici a vlády, jak reagují media, jak reaguje většina lidí? Vytěsňují tyto fenomény ze své mysli, chtějí se chovat, jako by šlo jenom o anomálie a výstřelky. Chceme se stát svědky ještě dalších katastrof? Pak jen se pokoušejme vracet ke stavu před těmito hnutími.

Co čekali všichni ti podporovatelé a přívrženci oněch velkých hnutí? Nejde tu o to, že byli podvedeni, ale o to, kam směřovala jejich naděje. Co si slibovali? Kam se chtěli dostat? Je snad to, co se stalo, důkazem, že čekali marně a že jejich naděje byly nereálné či dokonce nesmyslné?

(Berlin, 930622-1)

[Záznam se dochoval jako kartotéční lístek v AUK. Plný text přednášky je v databázi pod číslem 1772: „Přelom jako memento a výzva“. Pozn. red.]